



Innst. 242 S

(2016–2017)

Innstilling til Stortinget fra energi- og miljøkomiteen

Dokument 8:37 S (2016–2017)

Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentant Rasmus Hansson om å ta vare på truede bestan- der av villaks og sjørørret (i Hardanger)

Til Stortinget

Bakgrunn

Følgende forslag fremmes i representantforslaget:

- «1. Stortinget ber regjeringen sikre at arbeidet med å etablere en levende genbank for å verne og bygge opp igjen villfiskstammene i Hardanger i tråd med nasjonale mål og Norges internasjonale forpliktelser fullføres, herunder at det gis garantier for finansiering av denne.
2. Stortinget ber regjeringen utrede om det er mulig å etablere Hardanger som pionerregion for en bærekraftig oppdrettsnæring hvor nye løsninger tas i bruk, både på teknologi- og virkemiddelsiden. Målet må være at Hardanger blir et foregangsområde som viser hvordan det er mulig å kombinere bærekraftig oppdrettsvirksomhet med ivaretagelse av internasjonale forpliktelser om å verne de unike laks- og sjørørrestammene langs kysten.»

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Åsmund Aukrust, Per Rune Henriksen, Anna Ljunggren, Audun Otterstad og Terje Aasland, fra Høyre, Tina Bru, Odd Henriksen, Eirik Milde

og Torhild Aarbergstø, fra Fremskrittspartiet, Jan-Henrik Fredriksen og Øyvind Korsberg, fra Kristelig Folkeparti, Rigmor Andersen Eide, fra Senterpartiet, Marit Arnstad, fra Venstre, lederen Ola Elvestuen, fra Sosialistisk Venstreparti, Heikki Eidsvoll Holmås, og fra Miljøpartiet De Grønne, Rasmus Hansson, viser til representantforslaget om å ta vare på truede bestander av villaks og sjørørret i Hardanger, Dokument 8:37 S (2016–2017).

Genbank for laksebestander i Hardangerfjorden

Komiteen viser til at det i 2015 og 2016 er samlet inn materiale fra laksefiskbestandene i Hardanger som kan være aktuelle for en genbank. Ifølge Miljødirektoratet viser erfaringer at det er få laks som blir godkjent som villfisk på grunn av innblandingen av oppdrettsgener. Komiteen mener at behovet for en genbank må avveies mot kostnadene.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet, Venstre, Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne, viser til at Norge har et internasjonalt ansvar for å bevare den store andelen av den atlantiske villaksstammen som gyter i norske elver. Om lag ⅓ av all atlantisk laks i verden gyter i Norge. Totalt har Norge om lag 400 genetisk ulike – og unike – bestander av villaks. Norge har et ansvar for å ta vare på hver og en av disse bestandene. Flertallet viser til at en genbank for Hardanger-bestandene er et viktig ledd i arbeidet med å ta ansvar for villaksen.

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne, viser til de respektive partienes merknader ved behandlingen av Prop. 1 S (2015–2016), jf. Innst. 9 S (2015–2016), der partiene skriver:

«Medlemmene fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne er bekymret for de ville laksefiskene i Hardanger. Situasjonen for laksefiskene i Hardanger har utviklet seg negativt over flere år. Uten genbankløsningen vil muligheten til å ta vare på bestandene i Hardangerfjorden bortfalle. Dette flertallet mener at det haster med videreføring av arbeidet med genbanken, og at innsamling av genmateriale må gjøres før de ville laksefiskene forsvinner fra området.»

Videre viser dette flertallet til at da den planlagte Hardangerfjord-forskriften ble skrinlagt i 2013, ble etableringen av en genbank for Hardangerfjord-bestandene vedtatt som et kompensierende tiltak for å redde de ville laksebestandene i området. Dette flertallet viser til at behovet for en genbank skyldes sterk innblanding av gener fra rømt oppdrettslaks. Det ble igangsatt en omfattende planprosess, hvor økte krav om renseanlegg, krav om endring av fasade og bygninger fra kommunen og kulturminnefunn har medført økte kostnader. Det er lagt ned ressurser og arbeid i form av planlegging av etablering av genbanken og mellomlagring av genmaterialet.

Et tredje flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre, viser til svarbrev til komiteen 24. februar 2017 fra klima- og miljøministeren. Dette flertallet viser videre til at den planlagte genbanken for laksebestander i Hardanger ble omtalt i Prop. 1 S (2016–2017) fra Klima- og miljødepartementet. Nye kostnadsanslag i 2016 viste at genbanken ville koste 66 mill. kroner, som er en kostnadsøkning på over 50 prosent i forhold til tidligere anslag. Ved Stortingets behandling av budsjettet ble det ikke bevilget penger til å bygge genbanken.

Dette flertallet viser til at Miljødirektoratet har pekt på forskningsstasjonen på Ims i Sandnes kommune i Rogaland som eneste mulighet for en videre midlertidig oppbevaring av innsamlet materiale fra laksefiskbestandene i Hardanger. Dette flertallet viser til at det er bevilget omtrent 11 mill. kroner til anlegging av en vannledning slik som det er prosjektert i genbankplanen. Dette flertallet har merket seg at dette gjør det mulig å oppbevare materialet på Ims inntil videre.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne finner det svært uheldig at Stortingets flertall ikke bevilget penger til å bygge genbanken, og viser til partienes respektive merknader i Innst. 9 S (2016–2017), jf. Prop. 1 S (2016–2017).

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen sikre at arbeidet med å etablere en levende genbank for å verne og bygge opp igjen villfiskstammene i Hardanger i tråd med nasjonale mål og Norges internasjonale forpliktelser fullføres, herunder at det gis garantier for finansiering av denne.»

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti og Venstre vil påpeke at selv om man ikke fant midler til genbanken i regjeringens budsjettforslag eller i budsjettforliket, tilsier ikke det at en slik genbank ikke er nødvendig og riktig å etablere. Disse medlemmer mener det må være et mål å finne budsjettmessig dekning for dette senere, og at det innsamlede genmaterialet i mellomtiden må tas forsvarelig vare på.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen belyse saken på nytt i forslaget til statsbudsjett for 2018 og tilstrebe å finne dekning for nødvendige etableringskostnader der.»

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne vil understreke at en genbank ikke på noen måte løser de grunnleggende problemene for villaksen i Hardanger. En genbank er et krisetiltak som først og fremst er aktuelt i de områdene der situasjonen for villaksen er kritisk.

Disse medlemmer mener at det også er nødvendig å ta tak i den grunnleggende årsaken til at villaksbestandene i Hardangerfjorden er i ferd med å forsvinne, nemlig den omfattende og permanente belastningen som dagens driftsregime i oppdrettsnæringen påfører villaksbestandene.

Hardangerfjorden som pionerregion for en bærekraftig oppdrettsnæring

Komiteen mener at teknologiutvikling kan bidra til økt økonomisk lønnsomhet og en miljømessig bærekraftig utvikling av havbruksnæringen. Komiteen viser til at det nå pågår en betydelig teknologiutvikling i havbruksnæringen, og viser til alle søknadene om utviklingskonsesjoner med ulike teknologiske løsninger for produksjon av oppdrettsfisk i

fjordene, langs kysten og havbasert. Komiteen viser til at utviklingstillatelser har vært et viktig bidrag til å utvikle teknologi som kan bidra til å løse en eller flere av miljø- og arealutfordringene som akvakulturnæringen står overfor.

Komiteen viser til forslag om å utrede muligheten for å etablere Hardanger som pionerregion for en bærekraftig oppdrettsnæring.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet, viser til at dette forslaget hører inn under Nærings- og fiskeridepartementets ansvarsområde, og viser til følgende kommentar fra fiskeriministeren:

«Representanten ber i sitt forslag regjeringen utrede om det er mulig å etablere Hardanger som en pionerregion for en bærekraftig oppdrettsnæring der nye løsninger tas i bruk, både på teknologi- og virkemiddelsiden.

Jeg mener vi allerede nå kan si at opprettelse av et slikt pionerområde egentlig er et overflødig forslag. Det er ikke et egnet virkemiddel og det er flere grunner til dette:

1. Regjeringen, med Stortingets tilslutning, har allerede innført flere viktige virkemidler for å sikre en miljømessig bærekraftig norsk lakseoppdrett, herunder:
 - a. et nytt system for kapasitetsjusteringer der havbruksnæringens miljøpåvirkning er avgjørende for produksjonskapasiteten.
 - b. utfisking av rømt oppdrettsfisk finansiert av havbruksnæringen.
 - c. en ordning med tildeling av utviklingstillatelser. Slike tillatelser tildeles konsepter som kan bidra til å løse miljø- og eller arealutfordringer.

Disse virkemidlene må få tid til å virke før det innføres nye virkemidler som skal bidra til å løse de samme utfordringene.

2. Det er lite hensiktsmessig å pålegge bruk av visse former for teknologi eller driftsmetoder. Myndighetene skal stille krav til forsvarlig drift og dersom det er mulig; effektkrav. Det vil gi mer nyskaping og innovasjon i næringen.
3. Dersom det skal innføres et pionerområde vil oppdrettsnæringen i en avgrenset del av landet få andre grunnleggende rammebetingelser enn resten av landet. Dette vil være rammebetingelser som går utover det som ut fra miljømessige hensyn kan forsvares. Slike rammebetingelser vil kunne få negative samfunnsøkonomiske effekter i tillegg til at det vil kunne ramme de omfattede bedriftene uforholdsmessig hardt.»

Flertallet viser til at det er iverksatt en rekke virkemidler for en miljømessig bærekraftig havbruksnæring. Stortinget vedtok i Meld. St. 16 (2014–2015), jf. Innst. 361 S (2014–2015), et nytt system

for kapasitetsjusteringer i norsk lakse- og ørretoppdrett, som innebærer at produksjonskapasiteten i norsk havbruksnæring skal styres etter den påvirkningen næringen har på miljøet rundt seg. Som en del av oppfølgingen av meldingen har Nærings- og fiskeridepartementet 16. januar 2017 fastsatt forskrift om produksjonsområder for akvakultur av laks, ørret og regnbueørret (produksjonsområdeforskriften). Kysten er delt inn i 13 produksjonsområder, og Hardanger utgjør hoveddelen av produksjonsområde 3. Flertallet mener derfor at Hardanger allerede nå er et område der miljøtilstanden vil være den avgjørende faktoren for produksjonskapasiteten.

Flertallet påpeker også at forutsigbare og stabile rammebetingelser er av stor verdi for alle næringer, så også havbruksnæringen. Et viktig prinsipp for forvaltningen av havbruksnæringen er at den skal være faktabasert. Flertallet viser til svarbrevet fra klima- og miljøministeren, hvor det heter:

«En pionerregion slik forslagsstilleren her skisserer vil, slik jeg oppfatter det, pålegge oppdretterne i et begrenset område endrede rammebetingelser uten tilstrekkelig faglig grunnlag.»

Flertallet mener at det ikke er faktagrunnlag for endrede rammebetingelser. Endring i rammebetingelser for aktører innenfor et gitt område kan ha store konsekvenser. Etableringen av en pionerregion kan ha konkurransevridende effekter ved at tiltak svekker den relative lønnsomheten i forhold til aktører i andre regioner.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne mener det er svært alvorlig at det ikke har blitt tatt tilstrekkelige politiske grep for å løse oppdrettsnæringens miljøutfordringer – hverken i Hardangerfjorden eller landet for øvrig. Disse medlemmer mener derfor at det må tas både nasjonale og mer lokalt tilpassede grep for å omstille oppdrettsnæringen til lukkede anlegg, som ikke fører til utslipp av lakselus, rømt laks, lusemidler eller organisk avfall fra merdene.

Disse medlemmer mener Hardangerregionen er godt egnet til å bli et pionerområde for omstilling av oppdrettsindustrien. Disse medlemmer viser til at oppdrettsindustrien har nytt godt av lokaliseringen i Hardanger i mange år, og at Hordaland var et pionérfylke i utviklingen av hele bransjen. Disse medlemmer mener at Norge ikke kan være bekjent av at arnestedet for oppdrettsindustrien skal være et sted der unike biologiske ressurser ble utryddet for alltid.

Disse medlemmer vil også peke på at oppdrettsindustrien i dag tjener gode penger på å videreføre drift i åpne merder. Disse medlemmer vil

peke på at prinsippet om at forurenser skal betale, også bør gjelde for oppdrettsnæringen, og at det derfor er naturlig at oppdrettsnæringen selv deltar i et spleiselag for å finansiere kostnadene ved å gå foran i en omstilling av bransjen. Disse medlemmer mener derfor at det bør gjennomføres en utredning av hvordan Hardanger kan gjøres til et pionérområde for bærekraftig omstilling av oppdrettsnæringen.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen utrede om det er mulig å etablere Hardanger som pionérregion for en bærekraftig oppdrettsnæring hvor nye løsninger tas i bruk, både på teknologi- og virkemiddelsiden. Målet vil være at Hardanger blir et foregangsområde som viser hvordan det er mulig å kombinere bærekraftig oppdrettsvirksomhet med ivaretagelse av Norges internasjonale forpliktelser om å verne de unike lakse- og sjørretstammene langs kysten.»

Disse medlemmer mener det også er behov for å vurdere om det bør etableres nye genbanker flere steder i landet. Disse medlemmer viser til at genbanker for laks har vært og er et mye brukt tiltak i elver der man har gjennomført gyrobehandling. Det har imidlertid ikke vært like vanlig å etablere genbanker for å redde villaksbestander som er truet som følge av belastninger knyttet til rømt oppdrettslaks og spredning av lakselus fra oppdrettsindustrien.

Disse medlemmer er bekymret for at situasjonen nå kan være alvorlig for villaksbestander i hele landet. I en temarapport fra Vitenskapelig råd for lakseforvaltning fra februar 2016 ble 104 laksebestander klassifisert etter kvalitetsnormen for villaks. Rapporten viser at av de 104 bestandene hadde 23 bestander (22 prosent) god eller svært god kvalitet, 29 bestander (28 prosent) moderat kvalitet, og halvparten dårlig eller svært dårlig kvalitet. Det vil si at 81 bestander (78 prosent) ikke nådde kvalitetsnormens minimumskrav til kvalitet.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen gå gjennom behovet for etablering av nye genbanker for truede villaksbestander i Norge for å sikre at ingen villaksbestander går tapt.»

Uttalelse fra næringskomiteen

Energi- og miljøkomiteens utkast til innstilling ble 21. mars 2017 oversendt næringskomiteen til uttalelse. Næringskomiteen uttaler følgende i brev av 23. mars 2017:

«Det vises til vedtak i Stortinget av 9. februar 2017, der det ble bestemt at næringskomiteen skulle få forelagt energi- og miljøkomiteen sitt utkast til innstilling vedrørende Dokument 8:37 S (2016–2017) Representantforslag om å ta vare på truede bestander av villaks og sjørret (i Hardanger) før endelig avgivelse.

Næringskomiteen viser til energi- og miljøkomiteen sitt utkast til innstilling datert 21. mars 2017 vedrørende Dokument 8:37 S (2016–2017), og slutter seg til sine respektive partiers merknader der.»

Forslag fra mindretall

Forslag fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen sikre at arbeidet med å etablere en levende genbank for å verne og bygge opp igjen villfiskstammene i Hardanger i tråd med nasjonale mål og Norges internasjonale forpliktelser fullføres, herunder at det gis garantier for finansiering av denne.

Forslag fra Kristelig Folkeparti og Venstre:

Forslag 2

Stortinget ber regjeringen belyse saken på nytt i forslaget til statsbudsjett for 2018 og tilstrebe å finne dekning for nødvendige etableringskostnader der.

Forslag fra Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne:

Forslag 3

Stortinget ber regjeringen utrede om det er mulig å etablere Hardanger som pionérregion for en bærekraftig oppdrettsnæring hvor nye løsninger tas i bruk, både på teknologi- og virkemiddelsiden. Målet vil være at Hardanger blir et foregangsområde som viser hvordan det er mulig å kombinere bærekraftig oppdrettsvirksomhet med ivaretagelse av Norges internasjonale forpliktelser om å verne de unike lakse- og sjørretstammene langs kysten.

Forslag 4

Stortinget ber regjeringen gå gjennom behovet for etablering av nye genbanker for truede villaksbestander i Norge for å sikre at ingen villaksbestander går tapt.

Komiteens tilråding

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til representantforslaget og råar Stortinget til å gjøre følgende

v e d t a k :

om å ta vare på truede bestander av villaks og sjørret
(i Hardanger) – vedlegges protokollen.

Dokument 8:37 S (2016–2017) – Representant-
forslag fra stortingsrepresentant Rasmus Hansson

Oslo, i energi- og miljøkomiteen, den 28. mars 2017

Ola Elvestuen

leder

Torhild Aarbergstotten

ordfører

VEDLEGG**Brev fra Klima- og miljødepartementet v/statsråd Vidar Helgesen til energi- og miljøkomiteen, datert 24. februar 2017****Vedrørende representantforslag 37 S (2016-2017) om å ta vare på truede bestander av villaks og sjøørret (i Hardanger) - fra stortingsrepresentant Rasmus Hansson**

Jeg viser til brev av 10. februar 2017 fra Energi- og miljøkomiteen vedrørende representantforslag 37 S (2016-2017) fra stortingsrepresentant Rasmus Hansson om å ta vare på truede bestander av villaks og sjøørret (i Hardanger).

Forslag:

1. Stortinget ber regjeringen sikre at arbeidet med å etablere en levende genbank for å verne og bygge opp igjen villfiskstammene i Hardanger i tråd med nasjonale mål og Norges internasjonale forpliktelser fullføres, herunder at det gis garantier for finansiering av denne.

Jeg viser til at den planlagte genbanken for laksefiskbestander fra Hardanger ble omtalt i Prop. 1 S (2016-2017) fra Klima- og miljødepartementet. Nye kostnadsanslag i 2016 viste 66 millioner kroner, som er en kostnadsøkning på over 50 prosent i forhold til tidligere anslag. Regjeringen besluttet derfor å ikke bygge genbanken. Jeg har merket meg at Energi- og miljøkomiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne ved behandlingen av budsjettet for 2017 uttrykte bekymring for laksefiskbestandene i Hardanger, jf. Innst. 9 S (2016-2017) s. 82. Ved Stortingets behandling av budsjettet ble det likevel ikke bevilget penger til å bygge genbanken.

Det er i 2015 og 2016 samlet inn materiale fra laksefiskbestandene fra Hardanger som kunne være aktuelle for en genbank. Ifølge Miljødirektoratet viser erfaringer at det er få laks som blir godkjent som villfisk på grunn av innblandingen av rømt oppdrettsfisk, og at flere av bestandene er i ferd med å forsvinne. Det innsamlede materialet vil bli tatt vare på på Ims i Rogaland inntil videre.

Behovet for en genbank må avveies mot kostnadene. Det er en viktig tommelfingerregel i miljøpolitikken at pengene som brukes over budsjettet har høyest mulig miljøeffekt. Det mangler ikke på viktige tiltak innenfor vannforvaltningen. Som allerede nevnt, besluttet Regjeringen å ikke bygge genbanken fordi prisen var økt med over 50 prosent.

Forslag:

2. Stortinget ber regjeringen utrede om det er mulig å etablere Hardanger som pionerregion for en bærekraftig oppdrettsnæring hvor nye løsninger tas i bruk, både på teknologi- og virkemiddelsiden. Målet må være at Hardanger blir et foregangsområde som viser hvordan det er mulig å kombinere bærekraftig oppdrettsvirksomhet med ivaretagelse av Norges internasjonale forpliktelser om å verne de unike laks- og sjøørrestammene langs kysten.

Dette forslaget hører inn under Nærings- og fiskeridepartementets ansvarsområde. Nærings- og fiskeridepartementet viser til følgende kommentar fra fiskeriministeren:

"Representanten ber i sitt forslag regjeringen utrede om det er mulig å etablere Hardanger som en pionerregion for en bærekraftig oppdrettsnæring der nye løsninger tas i bruk, både på teknologi- og virkemiddelsiden.

Jeg mener vi allerede nå kan si at opprettelse av et slikt pionerområde egentlig er et overflødig forslag. Det er ikke et egnet virkemiddel og det er flere grunner til dette:

1. Regjeringen, med Stortingets tilslutning, har allerede innført flere viktige virkemidler for å sikre et miljømessig bærekraftig norsk lakseoppdrett, herunder:
 - a. et nytt system for kapasitetsjusteringer der havbruksnæringens miljøpåvirkning er avgjørende for produksjonskapasiteten.
 - b. utfisking av rømt oppdrettsfisk finansiert av havbruksnæringen.
 - c. en ordning med tildeling av utviklingstillatelser. Slike tillatelser tildeles konsepter som kan bidra til å løse miljø- og eller arealutfordringer.

Disse virkemidlene må få tid til å virke før det innføres nye virkemidler som skal bidra til å løse de samme utfordringene.

2. Det er lite hensiktsmessig å pålegge bruk av visse former for teknologi eller driftsmetoder. Myndighetene skal stille krav til forsvarlig drift og dersom det er mulig; effektkrav. Det vil gi mer nyskaping og innovasjon i næringen.
3. Dersom det skal innføres et pionerområde vil oppdrettsnæringen i en avgrenset del av landet få andre grunnleggende rammebetingelser enn resten av landet. Dette vil være rammebetingelser som går utover det som ut fra miljømessige hensyn kan forsvares. Slike rammebetingelser vil kunne få negative samfunnsøkonomiske effekter

i tillegg til at det vil kunne ramme de omfattede bedriftene uforholdsmessig hardt.

Jeg finner grunn til å utdype litt om disse punktene nedenfor.

Regjeringens virkemidler for en miljømessig bærekraftig havbruksnæring

Det er regjeringens mål å legge til rette for en forutsigbar og miljømessig bærekraftig vekst i oppdrettsnæringen. For å nå dette målet har vi iverksatt en rekke tiltak. Et av de mest sentrale tiltakene er det nye systemet for kapasitetsjusteringer i norsk lakse- og ørretoppdrett vi la frem i Meld. St. 16 (2014-2015). I Innst. 361 S (2014-2015) sluttet Stortinget seg i det vesentligste til vårt forslag. Det nye systemet innebærer at produksjonskapasiteten i norsk havbruksnæring skal styres etter den påvirkningen næringen har på miljøet rundt seg. Det gjøres gjennom å knytte kapasitetsendringer til et system basert på en handlingsregel med produksjonsområder og miljøindikator. Er miljøpåvirkningen i et produksjonsområde akseptabel kan det tilbys vekst, er miljøpåvirkningen moderat kan kapasiteten fryses og er miljøpåvirkningen uakseptabel kan kapasiteten trekkes ned. Stortinget har videre bestemt at oppdrettere som i vesentlig mindre grad enn andre oppdrettere bidrar til å påvirke den aktuelle miljøutfordringen, inntil videre lakselus, kan få vekst annet hvert år. Samlet gir det nye systemet alle incentiver til å drive på en miljømessig forsvarlig måte, samtidig som systemet over tid vil kunne tilpasses også andre og nye utfordringer i havbruksnæringen. Det er blant annet satt i gang et arbeid med en utslippsindikator.

Som ledd i oppfølgingen av meldingen fastsatte Nærings- og fiskeridepartementet 16. januar 2017 forskrift om produksjonsområder for akvakultur av laks, ørret og regnbueørret (produksjonsområdeforskriften). Kysten deles her inn i 13 produksjonsområder og Hardanger utgjør her hoveddelen av produksjonsområde 3. Med andre ord er Hardanger allerede nå et område der miljøtilstanden vil være den avgjørende faktoren for produksjonskapasiteten. I den grad miljøtilstanden i dette området vil bli vurdert som uakseptabel, vil havbruksnæringen selv ha alle incentiver til å legge om driften i en mer miljøvennlig retning. Dette vil skje uten at myndighetene nødvendigvis forteller næringen akkurat hvordan denne omleggingen skal skje.

Rapporten fra overvåkingen av vill laksefisk i 2016 viser at utvandrende laksesmolt ble utsatt for et generelt høyt smittepress langs store deler av Vestlandet og i deler av Midt-Norge i 2016. Lakselusutfordringen er med andre ord ikke unik for Hardangerområdet, og dette er en problemstilling det nye kapasitetsjusteringsregime tar inn over seg. Det er også et viktig moment at Mattilsynet beholder alle sine verktøy for kontroll og tilsyn med lakselus og vil fortsette jobben med særlig oppfølging av lokaliteter med alvorlige lakselusoverskridelser. Mattilsynet melder om at dette har vist seg å være et effektivt tiltak og at færre og færre oppdrettere nå har problemer med å overholde lakselusregelverket. Mattilsynet vil i 2017 øke innsatsen knyttet til kontroll av oppdrettsanlegg, jf Innst. 8 S (2016-2017) der bevilgningen til formålet er økt med 12,5 millioner kroner.

En annen miljøutfordring i oppdrettsnæringen er

rømming av fisk. Det nasjonale overvåkingsprogrammet for rømt oppdrettslaks viste i 2015 en nedgang i antall elver med for høyt innslag av rømt fisk, til tross for at antall elver som inngår i programmet er økt. Antall elver med høyt innslag av rømt oppdrettslaks (>10 %) har sunket fra 30 av 140 til 17 av 165 vurderte elver. Hardangerregionen har fremdeles høyest tetthet av elver med høyt innslag av rømt fisk, men også her har andelen slike elver gått ned (fra 10 av 13 i 2014 til 6 av 13 i 2015). Dette viser at tiltakene også på dette området har positiv effekt, og vi forventer ytterligere nedgang i årene som kommer.

Når det gjelder rømming er det ikke en så nær sammenheng mellom oppdrettsnæringens produksjonskapasitet og antall rømt fisk. Den geografiske spredningen av rømt oppdrettsfisk er stor, med til dels tilfeldig vandringsmønster, og det er derfor ikke naturlig at rømming inngår som indikator i det nye systemet. Regjeringen tar utfordringen med rømt oppdrettsfisk alvorlig. Vi har gjennom *forskrift om utfisking av rømt oppdrettsfisk* pålagt næringen å finansiere tiltak for å redusere andelen rømt fisk i elvene. Denne innfører prinsippet om "forurenser betaler" i havbruksnæringen. "Oppdrettsnæringens sammenslutning for utfisking av rømt oppdrettslaks" (OURO) er formelt ansvarlig for å sikre planlegging og finansiering av utfiskingstiltakene. I 2016 finansierte OURO utfiskingstiltak i 37 elver, av disse ligger 12 elver i Hordaland og de fleste av dem i enten Sunnhordaland eller Hardanger.

Stortinget ba i sin behandling av stortingsmeldingen om vekst i havbruk om at det lages en strategi mot rømming med utgangspunkt i null-visjonen. Vi deler alle en null-visjon om rømming, og det jobbes nå med en strategi for å oppnå denne visjonen i tråd med Stortingets innstilling.

Teknologi som forvaltningsmessig virkemiddel

I likhet med forslagsstiller er regjeringen opptatt av innovasjon og ny teknologi. Teknologit utvikling kan bidra til både økt økonomisk lønnsomhet og en miljømessig bærekraftig utvikling av oppdrettsnæringen. Det pågår betydelig teknologit utvikling i havbruksnæringen. Åpne merder i sjø har vært den rådende produksjonsformen, men nye og spennende driftskonsepter er nå under utvikling, blant annet gjennom regjeringens tiltak med utviklingstillatelser.

Utviklingstillatelser kan tildeles til prosjekter som kan bidra til å utvikle teknologi og som innebærer betydelig innovasjon og betydelige investeringer. Formålet er å legge til rette for at ny kunnskap, eksisterende kunnskap fra forskning eller praktisk erfaring kan brukes til å utvikle teknologi som kan bidra til å løse en eller flere av miljø- og arealutfordringene som akvakulturnæringen står overfor, blant annet ved konstruksjon av prototyper og testanlegg, industriell design, utstyrsinstallasjon og fullskala prøveproduksjon. Utviklingstillatelsene kan, dersom visse målkriterier nås, konverteres til ordinære kommersielle matfisktillatelser mot et vederlag på 10 millioner kroner. Vederlaget er betydelig lavere enn alminnelig antatt markedspris. På den måten gis aktørene risikoavlastning og betydelige incentiver til å investere i konsepter som kan bidra til en mer miljøvennlig havbruksnæring. Ordningen bidrar til at det utvikles nye konsepter for offshore oppdrett, lukkede merder i sjø og landbaserte oppdrettsanlegg. 9 av 10 grønne konsesjoner i gruppe C fra tildelingsrunden i 2013 gikk

for øvrig til ulike konsepter med lukkede oppdrettsanlegg i sjø. I tillegg har en rekke slike konsepter blitt tildelt forskningsstillatelser. Regjeringens regler om vederlagsfrie tillatelser for landbaserte anlegg bidrar til å stimulere til økt landbasert produksjon. Dette ser vi i iverksatte prosjekter blant annet i Fredrikstad, Sandefjord og Rjukan.

Det er her viktig å understreke at vi legger vekt på at regelverket skal være teknologinøytralt. I det legger vi at regelverket skal være teknologifremmende, ikke teknologihemmende. Vi mener derfor det er svært viktig at det legges opp til et regelverk der man stiller effektkrav fremfor teknologikrav.

Økonomiske og administrative konsekvenser ved innføring av et pionerområde

Det kan naturligvis ikke gis en fyllestgjørende redegjørelse for økonomiske og administrative konsekvenser på nåværende tidspunkt. Dette har sammenheng med at omfanget av konsekvensene vil avhenge av de konkrete tiltak som ev. iverksettes. Generelt kan det imidlertid påpekes at forutsigbare og stabile rammebetingelser er av stor verdi for alle næringer. Rammebetingelser skal og kan endres når det er grunnlag for det, men et viktig prinsipp er at forvaltningen av havbruksnæringen skal være fakta-basert. En pionerregion slik forslagsstilleren her skisserer vil, slik jeg oppfatter det, pålegge oppdretterne i et begrenset område endrede rammebetingelser uten tilstrekkelig faglig grunnlag. En må her være oppmerksom på at endring i rammebetingelsene for aktører innenfor et gitt område kan ha store konsekvenser. Kostnadskrevende tiltak vil svekke lønnsomheten til næringsaktørene, og konsekvensene vil øke med omfanget av tiltakene. Videre kan etableringen av en pionerregion medføre konkurransevridende effekter ved at tiltak svekker den relative lønnsomheten til oppdretterne innenfor regionen sett i forhold til øvrige næringsaktører. De økonomiske konsekvensene vil også ha sammenheng med omfanget av næringsaktivitet i regionen. I nasjonal sammenheng står Hardangerfjorden for en relativt høy andel av produksjonen av oppdrettsfisk.

Eventuelle juridiske problemstillinger vil måtte utredes nærmere dersom Stortinget likevel ønsker å gå videre med forslaget.

I likhet med forslagsstilleren ønsker regjeringen en miljømessig bærekraftig oppdrettsnæring, men vi har ambisjoner om at dette er et mål som kan oppnås langs hele kysten.

Jeg mener samlet sett at vi er bedre tjent med å stimulere havbruksnæringen til å utvikle teknologi og ta den i bruk når den er moden, fremfor å tvinge deler av næringen inn i et pionerprosjekt som vil ramme aktørene skjevt og hvor effektene av ordningen er usikker."